

Georg Kühlewind Alapítvány

Száztizenhetedik hírlevél

Alapítványunk 117. hírlevelében Georg Kühlewind *A Grál, avagy mire képes a szeretet* című könyvének második részletét olvashatják. Kiadta a *Kláris Kiadó és Művészeti Műhely* 2004-ben a kétkötetes, első magyar nyelvű teljes *Parzival* második kötetének végén, a tanulmányok között, a 975. oldaltól a kötet végéig. A mű további részeit következő hírleveleinkben közöljük.

Fenyő Ervin

*

Georg Kühlewind

A Grál

avagy mire képes a szeretet

Fordította:

Böszörményi László

II.

Anfortas és a kérdés

Anfortas sebet a Grál nem gyógyíthatja meg, mert a sebet a Grál alap princípiumának megsértése idézte elő. De miért gyógyíthatja meg egy kérdés? Nem bizonyult-e hatástalannak a világ összes gyógyszere és gyógymódja, amelyeket csak Wolfram von Eschenbach felsorol?

A külsőleg alkalmazott gyógyszerek, amelyek még a fájdalmat sem tudták csökkenteni, azért teljesen hatástalanok, mert a betegség az Én betegsége. Az a külsődleges igyekezet sem használ semmit, hogy a beteg időnként az Úr tanítványait utánozva halászként viselkedik az Úr segítségére várva.

Az ősi erő, az értelemadó táplálék, amely a Paradicsomban a lélegzésen keresztül működött, mely megtartotta és erősítette az akkor még nem földi testet csakúgy, mint a lelket és a szellemet, a lélegzés, amely egyszerre volt észlelés, belső élet, evés és ivás, ez a Logosz-erő a bűnbeesés után követte, és egyre jobban megközelítette az embert, leszállt a Földre, földivé, emberré, sőt hússá lett, ebben az alakjában meghalt és feltámadott. A kereszten haldokló Isten-ember vérének felfogták egy edényben, ebből lett a Grál-kehely – amennyiben a Grált, mint kelyhet és nem mint követ írják le –, amelynek erejét minden nagypénteken megújítja egy, a mennyből leszálló galamb. A Grál mítosza így a kereszténység jegyében áll.

A kereszténység hatása kezdetben igen nagy, még az első szeretet erőin keresztül, mely azonban az eredeti keresztény hitben – mely nem volt látás többé – már individualizált formában jelenik meg. Az aktív kereszténység kora csak később, az előkészület után köszönt be, amikor eljön az ideje, hogy az ember kezdjen: kérni, keresni, kopogtatni, hogy kapjon, találjon, és megnyitassék számára – mindezek az istenivel való kommunikáció és kommunió, az isteni segítség elfogadásának mozdulatai. Vége az ószövetségi kornak, amikor Isten megszólítja az embert, mint Mózeset, vagy meglátogatja, mint Ábrahámot. A kezdés képességével együtt születik meg a tudati lélek kialakulásának lehetősége. Ez egyben az első lépés a szabadság felé, éppen ezért veszélyes, kockázatos is egyben.

Az októl való függőség helyzetéből az októl független kezdés, a szabadság felé tett lépés magán hordozza az Én minden ellentmondásosságát. Ha a nem szabad oldalról közeledünk lépésenként a szabadság határa felé, akkor a határ előtti utolsó lépést már szabadon kell megtennünk, különben megint csak tovább tolódik a határ. De ha az utolsó lépés szabad, akkor már a határ túlsó, szabad oldalán tettük meg: a határt így visszatoltuk, az utolsó lépésünk mögé. Ez az a lépés, amelyet veszély, kockázat kísér.

Ezen az úton botlik el Anfortas. Segítségre szorul, de olyanra, amely a saját kezdésre való képességét ébreszti fel. Erre egy kérdés alkalmas, mégpedig egy különleges kérdés; különlegesnek kell lennie több tekintetben. Aki kérdez, annak kétféle pillantása van, a kérdezés ezért a tudati lélek kialakulását elősegítő képesség. A kérdezőnek már tudnia kell valamit: tudnia kell, hogy mit kérdez, és egyszersmind azt is, hogy nem tud eleget – ezért kérdez. Ehhez reflektálni kell tudni, tájékozódni kell – legalábbis érzésben – a kérdésben egyszerre jelenlévő világosság és sötétség között. A kérdezés a dualításban kezdődik, a kérdező bizonyos távolságból lát rá a kérdés tárgyára; az odaadottságnak, az együgyűségnek nincs kérdése. A dualitást egy magasabb szintről érkező válasznak kell feloldania és az egységbe visszavezetnie.

Anfortas már jóval a testi seb keletkezése előtt sem tudja megtenni az első mozdulatot, mert Énjében sebződött meg, amelynek pedig fel kellene ébrednie ahhoz, hogy igazi, szellemi öntudatra ébredjen. Ragaszkodik a seb szférájához, magával a sebbel való régi azonosságához, és ez megbénítja benne a kezdésre való készséget. A kérdés – a *megfelelő* kérdés – felébreszthetné ebből a ragaszkodásból, mert a másik Éntől jövő és az ő Énje felé forduló kérdés megszólíthatná Én-tudatát. Ezzel felsejlik az önmagára eszmélés lehetősége. Nem maga a kérdés gyógyítja meg, a kérdés csak hozzásegíti ahhoz, hogy felébressze a Grál közelében élve saját Grál-erőit, hogy azok begyógyíthassák. A gyógyulás majd messze túlmegy az egészség helyreállításán: utána Anfortas a Föld legszebb férfijává válik majd.

Parzival és a kérdés

Mindenki tudja a Grál várában, hogy eljön egy lovag. Ha felteszi a kérdést, akkor Anfortas meggyógyul, és a kérdező lesz az új Grál-király. A Grál-lovagok maguk nem tehetik fel a kérdést; ha feltennék, hatástalan lenne, mert a kérdés nem bennük jött létre, hanem a Grálról olvasták le a kérdés szükségességét és gyógyhatását. Egy kérdés, ami nem magában a kérdezőben csírázik ki, nem a valódi kérdés. Ezért figyelmeztetniük sem szabad az eljövendő lovagot. Egy igazi kérdésnek a lélek középpontjából, a kérdés keletkezésének helyéről kell fakadnia.

Csak a csírázó tudati lélek teremti meg először a helyzetet az igazi kérdéshez és kételkedéshez, mert a kettősség jegyében áll. A lélek két szintjén egyidejűleg mozog: a jelenben és a múltban. Az „örök igazságot” csak a jelenlétben érinti. A kérdés önálló tevékenység, talán az első jele a kezdésre képes embernek, vagy másképpen: annak, aki első lépéseit teszi a szabadsága felé. A *megfelelő* kérdésnek a szabadság első fuvallatára kell kihajtania, anélkül, hogy rabul ejtené akár a kérdezőt, akár a kérdezettet. A lélek mélységeiből kell felébrednie a Grál csodája iránti kérdésnek. Eljött az idő, hogy az ember belsejében mozduljon az igazság keresésére, és hogy az ébresztő kérdés jóvoltából önmagára, az Én tapasztalásához jusson.¹ Aki igazi kérdést tesz fel, az teremti.

Ha Parzival feltette volna a kérdést a Grál várában tett első látogatásakor, a tudati lélek mozdult volna meg benne: egyrészt, mert a kérdés kezdés, semmire vissza nem vezethető; másrészt, mert a kérdezni-tudáshoz – ebben az esetben különösen – együttérzés és távolság egyszerre kell: az Én – elsőre összeegyeztethetetlennek tűnő – két alapvonása. Az Én az azonossá válásban képes a határtalan odaadásra, de egyszersmind arra is, hogy *tanúskodjék* az azonosságról anélkül, hogy önmaga megváltozna. A *János evangélium* „Én vagyok...”-mondatai jelölik ki ehhez az utat. Például: „Én vagyok az az ajtó.”²

A kérdés az átmenet az első szeretettől a második felé; a teremtés előcsarnokában jelenik meg, legtöbbször két lépésben. Először megszakad a figyelem azonossága a magunk-érzéshez való visszatéréshez, és lehetővé teszi a kérdést; ezután a kérdés fölvetésében és a válaszban létrejön a teljes jelenlét az intuícióban, a meditációban.

Parzival még nem képes erre a lépésre. Nem azért, mert nincs benne együttérzés³, hanem mert túlságosan is azonosul Anfortas szenvedéseivel, és így nem képes létrehozni a kérdéshez szükséges távolságot. Miután Parzival elmulasztja feltenni a kérdést, kiutasítják a Grál-várból. Öt és fél évig keresi majd ezt a helyet, törekszik rá, hogy kapjon egy második lehetőséget Anfortas meggyógyítására. Útja során többen is felvilágosítják a Grál váráról és korholják az elmulasztott kérdés miatt, sőt még a pontos kérdést is megtudja. Most tehát már tudja külső forrásból is: ha ismét megtalálja a Grál-várat, kérdeznie kell, még azt is tudja, hogy mit. Miképpen lehetséges, hogy kérdése ezúttal hatásos lesz, noha előre felvilágosították? A válasz csakis a hős által megjárt útban lelhető. Mi történik Parzivalal, miután elhagyta a Grál várat? Mit tesz, és kivé lesz útja során?

Parzival útja

Az, hogy Parzival nem kérdez rá Anfortas szenvedésére, semmi esetre sem bizonyítja, hogy ne lett volna benne együttérzés. Sokkal valószínűbb, hogy nemcsak, hogy volt benne, de azon *messze túlmenően* is, teljes mértékben azonosult a szenvedéssel és a szenvedővel. A teljes

¹ Vö.: Rudolf Steiner: *Perspektiven der Menschheitsentwicklung*, GA 204, 1921. IV. 16-17-i előadások.

² Vö.: Georg Kühlewind: *Das Reich Gottes [Isten országa] Die Wirklichkeit des Reiches: Johannes [Az ország valósága: János]* című fejezet; Stuttgart, 1994.

³ A kommentárok általában kétféle okkal magyarázzák, hogy Parzival miért mulasztja el a kérdést. Egyrészt, hogy nincs benne együttérzés, szívből jövő szeretet. Ennek azonban ellentmond a korábbi történet, amely együgyűként ábrázolja. Mély együttérzést mutat a megölt madarak irányában, nagy empátiával fordul Pelrapeire kiéhezett lakosságához, és gyöngéden szereti Condwiramurst. A participáló tudat, amiben Parzival él, nem az együttérzést zárja ki, hanem épp fordítva, a távolságot, ami a kérdéshez ugyanúgy elengedhetetlen. A másik értelmezés Gurnemanz tanítására hivatkozik. Gurnemanz arra tanítja Parzivalt, hogy ne tegyen fel „tolakodó” kérdéseket. A Grál megpillantásakor Parzivalnak valóban eszébe jut ez a tanács; de nincs szó róla, hogy ez akadályozná meg akkor is, amikor a szenvedő Anfortast megpillantja. Odaadottsága akadályozza meg a kérdésben.

azonosulás állapotában nem lehet kérdezni. A Grál csodájára vonatkozóan azért nem teszi fel a kérdést, mert eszébe jut Gurnemanz tanítása, de Anfortas előtt nem gondol rá. A Grál jelenlétében lezajló ünnepélyes étkezés úgy vonul el lelke előtt, mint egy álom.

Később fokozatosan ébred fel. Már a Sigune-val való találkozásban is erőteljes figyelmeztetést kap. A Jeschute-val és Orilus-szal való második találkozás pedig a tudatlanként elkövetett vétségek jóvátételének jegyében áll. Az Artus tábora felé vezető úton, a hóban világító három vércsepp szemlélésében lép fel belső fejlődésének első fokára. A piros cseppek a fehér havon Condwiramurst, a feleségét juttatják eszébe. Annyira elmerül a földézett belső képbe, hogy teljesen megfelelkezik az őt körülvevő világról, nem hall és nem lát semmit. Egész figyelmét teljesen a belső képnek szenteli. Nem hallja a rátamadó lovag⁴ hangját; csak lovának köszönheti, hogy a rohamozó lovat a szokásos módon ki tudja verni a nyeregből. Ezután visszafordul a vércseppekhez, és ismét elmerül az álmodozásban. A második lovat⁵ sem hallja, azt sem veszi észre, amikor az úgy a sisakjára sújt lándzsájának nyelével, hogy csak úgy döng. Ismét csak a lova az, aki elfordulván, Parzival és a vércseppek közé áll, úgyhogy a felocsúdó Parzival ezt a rohamozó lovat is leveti lováról. Ezután ismét Condwiramurs belső képébe merül. A harmadik lovag, Gawan, egy kendővel leteríti a vércseppeket, és így beszédbe tud elegyedni vele, amiből kiderül, hogy az előző két harcot nem is élte át tudatosan, nem emlékszik rá, hogy mikor és hogyan tört össze a lándzsája.

Parzival itt már igen koncentrált, *aktív* figyelemre képes. Ez a figyelem önmaga hozza létre tárgyát, önmagából. A három vércsepp csak emlékeztető jel, segít beindítani az aktív imaginációt. Condwiramurs képe Parzival képalkotó akaratából jön létre. Teljes figyelme, teljes Én-je beáramlik a képbe. Szellemi Én-lényegünk megtapasztalásához éppen a figyelem aktív akarására van szükség: az önerőből létrehozott képben a figyelem, a magasabb Én felfedezheti saját magát a képpel való azonosságban. A figyelem találkozása önmagával az Én első ráébredése a szellemi Én-vagyok-ra, ez a tudati lélek fölvilágosulása. A jelenet leírja az öntudati lélek, a valódi Én első és legfontosabb előfeltételét. Önmagunk megtalálásának alapfeltétele a koncentrált figyelem, mert a figyelem az igazi Én „szubsztanciája”, a figyelem az egyetlen, ami „önmagává” válhat. A figyelem azonos a szubjektummal, vagy legalábbis ugyanabból az Én-szubsztanciából van: azt mindig csálhatatlanul, gondolkodás nélkül tudjuk, hogy – teljesen függetlenül a konkrét tárgytól, sőt attól is, hogy figyelmünk akaratlagos vagy önkéntes-e –, figyelmünk bármilyen terméke a *saját* tapasztalásunk – az én tapasztalásom. És a figyelmen kívül minden más az *ő* tárgya. Mivel minden tapasztalásunk, emlékün, fantáziaképünk, sőt illúzióink is a figyelmünkből szövődik – még akkor is, ha önkéntelen –, minden tárgy belőle fakad, vagy legalábbis ő közvetíti, ezért csak a figyelem ismerhet tárgyaiban önmagára és válhat így *önmagává*, Énné. Könnyen belátható, hogy még a figyelem *adott tárgyaival* is – mint például az érzékszervi észleletekkel – egészen röviden, ha csak homeopátiás mértékben is, de azonossá kell válnunk ahhoz, hogy a tudatba juthassanak, hogy a tudatot elérhessék. Az azonosságnak ez a pillanata azonban ugyanúgy és ugyanazon okból észrevétlen marad, ugyanúgy átalusszuk, mint az új intuíciókkal való azonosság pillanatait. Ha ezt az azonosságot átelnénk, ha *tanúskodni* tudnánk róla a *jelenben* – ez lenne az Én ébredése, születése, a mindig jelenlévő *rejtett* tanú átalakulása az *igazi tanúvá*, aki egyidejűleg önmagáról is tanúskodik.

⁴ Segramors

⁵ Keye

Parzival fejlődésének következő lépése az az elhatározás, amelyre Cundrie szidalmi és átkai ébresztik rá. „Mostantól ne érjen semmi öröm, amíg meg nem látom ismét a Grált. Ez szilárd elhatározásom, amelyet kész vagyok egész életemben megtartani. Ha gúny ér azért, mert követtem a lovagi illetlen szabályait, akkor ez a tan nem tökéletes. [...] Most el kell, hogy hagyjalak benneteket, hiszen akkor vettetek fel társaságotokba, amikor még nagy megbecsülésnek örvendtem. Most feloldozlak benneteket minden baráti kötelezettségtől mindaddig, amíg meg nem szerzem, ami elhervasztotta üdvösségem zöldjét. Mostantól keserű fájdalom kísér utamon; szívem indítsa szemeimet sírásra, mert Munsalvaesche várában hagytam azt, ami kitaszított felhőtlen boldogságomból – óh, mennyi tiszta szűz! A Grál felülmúlja a világ legnagyobb csodáit, de a Grál várának ura keservesen senyved! Óh, szerencsétlen Anfortas, mit segít rajtad, hogy ott voltam nálad!”⁶

Ezzel az elhatározással, ami a *második szeretetből* születik, Parzival a Grál szolgálatának és Anfortas meggyógyításának szenteli életét. Még nem tud mindent, amit tudnia kellene, sem a Grálról, sem saját viszonyáról ehhez az egész szférához – ezt csak Trevrisentől tudja majd meg. Még nyugodtan hazamehetne királyi birodalmaiba, a feleségéhez, a Föld legszebb asszonyához, senki sem venné zokon tőle. Később is bármikor megszakíthatta volna az évekig tartó keresést. De életre szóló döntése, hogy visszatér a Grálhoz. Amilyen következetesen, annyira megalkuvástól mentesen követi Parzival ezt a célt a következő öt évben, megingás nélkül, és végül kétségbeesetten.

Ezt az elhatározást Parzival egyedül hozza meg, senki sem tanácsolja neki, és egyedül is marad vele. A döntés egyedüliségét és önállóságát aláhúzza, hogy elszakad vele Istentől. Mert amikor búcsút vesz Artus táborától és Gawan Isten segítségébe ajánlja, Parzival kifakad: „Ah, kicsoda Isten? Ha valóban mindenható lenne, és ki tudná nyilvánítani mindenhatóságát, akkor nem szégyenített volna meg mindkettőnket ennyire. Mindig híven szolgáltam, és reménykedtem a jutalmában. De most felmondom a szolgálatot! Ha ellenségem, hát legyen, elviselem! Barátom, ha csatába indulsz, ne bízz Istennel! Helyezd inkább bizalmadat egy asszonyba, ha biztos vagy tisztaságában és női erényében. A nő szerelme védjen és legyen pajzsod a harcban!”⁷

Nem mintha kételkedne Isten létében, de amint a Trevrizenttel való beszélgetésben vallja, gyűlöli. Ezt mondja: „Amióta utoljára jártam ezen a helyen, senki sem látott templomban vagy székesegyházban, ahol Istent dicsőítik. Csak a harcot kerestem, és teljes szívemből gyűlölöm Istent, mert ő az oka nyomorúságomnak, és úgy megsokasította, hogy egész boldogságomat eltemette. Ha megsegített volna mindenhatóságában, hogy megszilárdítsam üdvömet, akkor nem sülyedtem volna a nyomorúság mocsarába. Megsebezte férfiúi szívemet; nem maradhatott sértetlen, amikor a nyomorúság rávetette töviskoszorúját lovagi hírnevemre, amit vitéz férfiak elleni csatában szereztem. Ez a szégyen azé, aki minden szorult helyzetben segíteni tud. Noha könnyen segíthetett volna nekem, nem tette, akármennyit dicsérik is segítőkészségét.”⁸

Isten gyűlöletének gondolata főbenjáró vétség a mű keletkezésének korában, és jól mutatja szerzője, Wolfram von Eschenbach nem mindennapi szellemiségét, amely megengedi számára ezt a merészséget.

⁶ Wolfram von Eschenbach: *Parzival*. Karl Lachmann kiadása, német fordítás: Wolfgang Spiewok; 6. könyv, 329,25-330,3; 330,16-30. Stuttgart, 1981.

⁷ Ugyanott, 6. 332,1-4.

⁸ Ugyanott, 9. 461,4-26.

Az Artus táborától vett búcsúja után keveset tudunk meg Wolframtól Parzival további kalandjairól. Az elbeszélés Gawan története felé fordul, Parzival csak a háttérben jelenik meg. Ridegen elutasítja Orgeluse-t, aki felajánlkozik neki. A Sigune-val való második találkozásig élete csak harcokból és győzelmekből áll. Sigune-val maga tudatja: „Nincs többé semmi örömem; a Grál kínszenvedéssé teszi az életem. Elhagytam a birodalmat, amelynek királyi koronáját viseltem, és a legvarázslatosabb asszonyt, akinek valaha is anya életet adott. Vágyakozom utána, tiszta lénye és szerelme után, de még erősebben vonz a magasabb cél: viszont kell látnom Munsalvaesche-t és a Grált. Ezt még nem értem el.”⁹

Végül eljut Trevrizenthez, aki felvilágosítja az Anfortashoz és a házigazdájához fűződő rokonságáról. Megtudja, hogy Ither is rokona volt, akit még lovagi élete előtt megölt, az egyetlen ember, aki az ő kezétől pusztult el.

Az elbeszélés ezután ismét Gawan kalandjai felé fordul. Parzivalt Artus táborában látjuk viszont, ahol először tévedésből megküzd Gawannal, majd szándékosan Gramoflanzzal, miközben a harcnak tulajdonképpen Gawan és Gramoflanz között kellene lezajlania. Utána a táborban nagy, általános megbékülés játszódik le, nagy békeünnep, amelyhez jó néhány eljegyzés is kapcsolódik. A hangulat ünnepélyes, mindenkit átjár az öröm és a szeretet – kivéve Parzivalt. Kétszeres szomorúság tölti el, amely nem engedi örülni, és megerősíti elhatározásában, hogy előbb meg kell találnia a Grált, és meg kell gyógyítania Anfortast. Ezért visszahúzódik az ünneplőktől és barátaitól, végiggondolja helyzetét, és meghozza következő döntését: feladja a Grál keresését. Feladja a törekvést, de mégsem tér haza feleségéhez, királyi birodalmaiba – ezt eddig is bármikor megtehetette volna. „Mivel nélkülözöm a boldogok tulajdonát – a szerelemre gondolok, amely felvidíti a bús szívet –, mivel nincs részem ebben a boldogságban, egyre megy, hogy mi történik velem. Isten nem akarja, hogy boldog legyek. Ha én, vagy az asszony, aki után oly forrón vágyakozom, ingatagsággal rombolnánk szét szerelmünket, akkor talán szerethetnék egy másik asszonyt. De iránta való szerelmem kioltott belőlem minden vágyat más szerelme és mástól kapott boldogság után, anélkül, hogy vigaszt és boldogságot ajándékozna nekem. Mély szomorúságba süllyedtem. Ajándékozzon a boldogság örömet mindenkinek, aki igaz öröme vágyik! Adjon Isten itt örömet mindenkinek! Én azonban el akarom hagyni a boldogok körét.”¹⁰

Parzival feladja a Grál céltudatos keresését, kiszolgáltatja magát sorsának. Ez a döntő pillanat, útjának döntő fordulata. Mert ekkor a Grál jön hozzá. Cundrie átadja neki a hírt, hogy a Grál-kövön megjelent írás szerint ő a Grál királya.

A rezignáció, a törekvés feladása közismerten jelentős szerepet játszik mindenfajta problémamegoldásban. A problémára való intenzív koncentráció után lép fel, de csak akkor, ha az intencionális, az adott célra irányuló figyelem átalakul „üres” figyelemmé, „elengedi” a célt vagy a témát. Ebbe a pillanatnyi „üres” figyelembe léphet be az új gondolat.

Ha szemügyre vesszük Parzival lemondó beszédének menetét, felismerhető benne a reflektáló jelleg, a tudati lélek lehetősége és előszele. A keresés „feladásában” mintegy felnagyítva jelenik meg a lélek elengedő mozdulata. A törekvést, a keresést, a gondolkodó erőfeszítést a végletekig kell vinni, a kimerültségig, a kétségbeesésig, hogy a máig is működő ajándékozó öserő a lélek befogadó, üres figyelmében méltó helyet találjon magának, és kiárasztva rá kegyelmét

⁹ Ugyanott, 9. 441,4-14.

¹⁰ Ugyanott, 14. 733,1-20.

betölthesse azt. Ahol megszűnik a törekvés, a nem-törekvés lép jogaiba; ahol megtörik a gondolkodás, ott elfoglalja helyét a nem-gondolkodás – az igazi gondolkodás.

Anfortas meggyógyítása

A Grál várában tett első látogatáskor nem szabad Parzivalt figyelmeztetni, hogy kérdeznie kellene. A második látogatáskor nemcsak azt tudja, hogy kérdeznie kell, de azt is, hogy mit – ez a kérdés mégsem marad hatástalan. Ez ellentmondásnak tűnik.

Első látogatásakor Parzival rögtön két lehetséges kérdés közé kerül: az egyik Anfortas szenvedésére, a másik a Grál csodáira vonatkozhatna. Az első kérdést azért nem tudja feltenni, mert együgyűségében még teljesen azonosítja magát a szenvedővel. A második kérdés tárgyával természetesen nem tud azonosulni, a kérdést azért mulasztja el, mert eszébe ötlik Gurnemanz tanítása. Már Sigune megemlíti mindkét kérdést második találkozásukkor. A második kérdés elmulasztása tulajdonképpen Parzival hibája, figyelmen kívül hagyhatta volna a konzervatív lovag tanácsait. Ez esetben bizonyára képes lett volna az első kérdésre is, megkérdezhetné volna, hogy miért nem segíthet a Grál Anfortasnak. Isten ellen való lázadásában radikálisan leszámol mindenféle engedelmisséggel, és ettől fogva teljes szabadságból cselekszik. Nem követ se parancsot, se szabályt, se tanácsot, Trevrizent tanácsát sem fogadja meg. Amikor Istennel vitázva cselekszik, csakis legbelsőbb önmagából teszi.

A második látogatáskor Parzival már olyan jól tud koncentrálni, hogy egy előre megadott kérdést is úgy tud feltenni, hogy az igazi, eredeti marad – mint a jó zenész, aki jelenléti, friss inspirációból játssza a darabot, függetlenül attól, hogy hányszor adta már elő. Mert a koncentrációban nem lehet emlékezni – kivéve, ha maga a téma emlékkép, mert akkor ennyiben, de csakis ennyiben emlékezünk –, teljes, osztatlan figyelmünkkel az „itt és most”-ban állunk, ami egyszersmind azt is jelenti, hogy improvizálunk. Parzival úgy teszi fel a kérdést, mint akiben épp most születik meg először, mintha nem tudta volna már előre.

Parzivalt a második szeretet indítja a Grál keresésére, belőle táplálkozik az akarat, hogy meggyógyítsa Anfortast. Azért képes rá, mert az első szeretetet tisztán tartotta. Nem maga miatt, sokkal inkább Anfortas kedvéért keresi a Grált. Condwiramurs iránti szerelme első szeretet, és hű marad ehhez a szeretethez és feleségéhez a Grál keresésének hosszú öt évében. Határozottan utasítja vissza a felkínálkozó Orgeluse-t is.

A tudati lélek előkészítéséhez hozzátartozik a reflexió képessége, hogy helyesen tudjuk megítélni önmagunkat és tetteinket. Parzivalról úgy tartják, hogy képes erre, és a Cundrie-val való találkozásakor ezt be is bizonyítja. A szöveg szerint Cundrie átkai után képes volt szégyenkezni viselt dolgai és tettei fölött. A történet végén elhangzó örömteli hír után, miután Cundrie a Grál királyává kiáltja ki, ő maga is ebben az értelemben nyilatkozik meg.

Amikor Parzival féltestvérével és a kettejüket vezető Cundrie-val belovagol a Grál-várba, akkor már a Grál királya. Tudja, hogy öt nehéz éve nem volt hiába, minden mértéken felül boldog, amikor találkozik feleségével és két gyermekével, akiket addig még soha nem látott. De fő célja továbbra is Anfortas meggyógyítása marad. Tudja, hogy mit kell tennie, és meg akarja kísérelni, noha egyáltalán nem olyan biztos benne, hogy sikerrel jár majd, amiről mások, például Cundrie és Orgeluse meg vannak győződve. Anfortas is örül a találkozásnak, de hajlamosabb a biztos halált választani, hogy megszabadulhasson végre szenvedéseitől. Gyógyulásába vetett bizalma gyenge, semmiképpen sem áll biztos lábakon. Parzival háromszor esik térdre a Grál előtt, azután fölegyenesedik, és kimondja a megváltó szavakat. Beszédét a szöveg a lefordíthatatlan

„mer” kifejezéssel jellemzi, beszéde „több” [németül: mehr], többlet. Több a közönséges beszédnél, többletből, teljes odaadottsággal szól, „nagysággal” ejti ki az egyszerű szavakat: „Bátyám, mi bánt?”¹¹

Mindkettőjük, mind Parzival, mind Anfortas számára ez döntő pillanat. Amelyikük tisztán őrizte meg az első szeretetet, meggyógyítja azt, akinek ez nem adatott meg. Mindketten tudatában vannak a pillanat egyedülállóságának, mindketten kiemelkednek a hétköznapi tudatállapotból. A Grál jelenléte tanúskodik erről és segíti őket – ezért sikerül a gyógyítás.

Anfortas gyógyulása belül történik meg. Parzival kérdésére megmozdul és megvalósul igazi Én-je, és *ez minden betegség*, minden ember sebének gyógyulása. Ez az általános és teljes gyógyulás. Ez helyreigazít mindent, ami az embert gyötri és beteggé teszi – Anfortas sebe minden emberi betegség lényegét magába foglalja. A gyógyítás leírása ezért nem hat idegenül, még akkor sem, amikor Wolfram von Eschenbach azt írja, hogy Anfortas hirtelen kivirágzik, megszépül, szebbé válik a legszebbnek tartott férfiaknál is, beleértve magát Parzivalt is.

A szépség az isteni harmónia, tökéletesség megnyilvánulása. Az ember Istenhez való hasonlatossága csökkent, talán el is veszett a bűnbeeséssel. És ebből a fogyatékből, hasonlóan a bűnbeesés összes többi következményéhez, csak szenvedésen keresztül lehet meggyógyulni – amennyiben egyáltalán lehet. Az ember bukását jelképező seb vagy betegség meggyógyul; és Anfortasban új formában ugyan, de megjelenik, visszatér az emberi nem eredeti szépsége. Anfortas hosszú és mélységes szenvedése által helyreáll az ember csorbítatlan, „egész-séges” és boldogságos lénye. Az embernek a szépséget előbb-utóbb mindig szenvedéssel kell megfizetnie.

A Grál vára

Amikor Parzival az első látogatás után elhagyja a Grál várat, lovasok nyomát követi, melyet azonban hamar szem elől téveszt. Ekkor találkozik másodszor Sigune-val. Még nem távolodott el nagyon a vártól, a beszélgetésben egy mérföldnyire becsüli a távolságot Sigune remetelakjától. Sigune válaszából megtudjuk, hogy harminc mérföldes körzetben nincs más vár. Parzival tovább lovagol, de életre szóló elhatározását csak később, Cundrie szitkai és átkai után teszi meg. Mintegy négy és fél év után, miután számos országot bejárt, átkelt néhány tengeren és sok harcban győzedelmeskedett, visszatér ugyanoda, és harmadszor is találkozik Sigune-vel. Elpanaszolja, hogy még mindig nem találja meg a Grált, életcélját, üdvösségét, öröme forrását. Földrajzilag ismét egy mérföldnyire kellene lennie a vártól – ha ez a hely egyáltalán földrajzilag meghatározható lenne. Elképzelhető, hogy egy lovag egymérföldes körzetben nem talál meg egy hatalmas várat? Parzival meg sem kísérli, hanem Sigune tanácsára Cundrie lovának patkónyomait követi, abban bízva, hogy Cundrie Sigune-től visszatér a várba. Amikor a történet végén Cundrie Parzivalal és Feirefiz von Joflanze-vel a Grál-várba lovagol, Wolfram von Eschenbach ezt írja: „nem mondták meg nekem, milyen messze van.”

Hogy a Grál vára nem földi hely, arról már Sigune és Parzival második találkozására is tanúskodik. Sigune azt mondja Parzivalnak: „Senki nem találja meg a várat, aki ’szándékoltan’¹² keresi, ennek ’tudatlanul’¹³ kell történnie.” Szándékosan, valamilyen szándékkal, a hétköznapi tudattal nem lehet megtalálni, csak szándéktalanul, „mintegy

¹¹ „Oheim, waz wirret dir?” (Úgy is lehetne fordítani: „Bátyám [vagy bácsikám], mid hiányzik?”)

¹² „vlizechliche”

¹³ „unwizzend”

álomban”, tudattalanul. Mai nyelven ezt így mondhatnánk: „A hétköznapi tudattal nem lehet eljutni a Grálhoz, csak magasabb, intuitív, inspirált tudattal.” Ennek felel meg Parzival „rezignációja” is, mielőtt találkozik féltestvérével és mielőtt Cundrie révén eléri az örömteli üzenet. Miután felhagy az akaratlagossággal, teret teremt egy másik, magasabb tudati szint számára.

A Grál várában Parzival mindkét látogatásakor emelkedett, ünnepi, minden profánságtól mentes hangulat uralkodik. Ezt a hangulatot a legjobban a „tisztaság” szóval lehet körülírni. Ehhez képez durva ellentétet Anfortas betegsége undort keltő bűzével: az elvesztett első szeretet a Grál szomszédságában. A várban lejátszódó egész történetet ez a kettősség jellemzi: egyfelől az emelkedettség, a különleges tudati állapot, az álomszerűség, másfelől a hangsúlyozottan földi jelleg. Ez a Grál áramlatának egész történetére jellemző: noha a vár „lépteiteknek megközelíthetetlen”, vagyis szellemi realitás, Európa nagy részében nem kevés földi vár jelzi e mozgalom nyomait. A nyilvánvalóan érzékfeletti élmények és a nyers, de szemléletes-szimbolikus jelentésű földi motívumok összekapcsolódása számos népi költemény és játék jellemzője.